

דברי תורה

פרשת וישב - חנוכה תשפ"א

החלק	מנצח	סוק"ש
הקולות	4:13	5:40
מנצח	4:12	5:39
לעיון	4:16	5:43
אנטונופון	4:19	5:46
ירושלים	4:00	5:53
מיון	4:07	5:49

גליון ערה

י"ל ע"י

וועד להוצאת הד"ת של כ"ק מרן רבינו
גאב"ד קארלסבורג שליט"א

דבר הלכה

הגה"צ רבי משה רוטה שליט"א
רב הצעיר דקהלתינו הקדושה

שאלה! האין ניכר החילוק בין הג' דרגות של נר חנוכה בליל הראשונה.

תשובה! בגמ' איתא ת"ר מצות חנוכה נר איש וביתו, ופרש"י נר אחד בכל לילה, ואיש וכל בני ביתו סגי להו בנר אחד ע"ל, וז"ל דכל בית כמה דהוי דיוורין בו בכל אופן סגי בנר אחד כל הלילות, ועיי' בפני יהושע שם שם' דתקנת חז"ל היתה בעיקר המצוה דלהוי חיובה כעין חובת הבית דמצונו לענין מזוזה, וע"כ סגי בנר אחד לכל הבית יעיי"ש, והמהדרין נר לכל אחד ואחד, ופרש"י והמהדרין אחר המצות עושין נר אחד בכל לילה לכל אחד ואחד מבני הבית ע"ל, והנה אף שמפשוטות דבריו של רש"י משמע שאחד מדליק לכולן, מ"מ יש עדיין לומר דמדנקט לשון עושין ולא לשון מדליקין, איכא למימר דעיקר מה שנכנס בגדר מהדרין הוא לומר שראש הבית מכין לכל אחד נר ולא שיצאו כולן בנר, אבל בעצם ההדלקה אז אדרבה כל אחד ידליק לעצמו, באופן דאיכא לספוקי להשני דרכים של מהדרין, דמה יהי' הדין אם אחד הדליק לכולן, או כלך לדרך האחרת דמה יהי' הדין אם כל אחד הדליק לעצמו, אם זה נכנס בכלל מהדרין, ואי"ה עוד נחזור לזה ונבאר בעזה"ת.

ואולי ה' מקום לומר דספק זו יאה תלוי בשינוי הגירסאות, דהיינו דלשון מהדרין אחר מצות הוא מלשון חזרה דהיינו לחזור אחריו, או מהדרין את המצות הוא מלשון נוי, דאפשר לפרשו בשני פנים דלחזור אחריו היינו שהבעה"ב ישתדל רק להכין אבל כל אחד מדליק, ולייפות היינו שהוא בעצמו גם ידליק את הכל, או כלך להיפך דלחזור היינו שהוא ידליק, ולייפות היינו שכל אחד ידליק ויהי' נוי ויפה בבית, ואמרת' לדייק ממש"כ רש"י עושין נר אחד ולא כתב סתם עושין נר לכל אחד, משמע דלא רק שמכניס הנר לכל אחד, אלא גם עושין אותו שיהי' כל נר לעצמו נראית ודלוק, והיינו שהוא מדליק כולו ודו"ק.

והמהדרין מן המהדרין ב"ש אומרים יום ראשון מדליק שמנה מכאן ואילך פוחת והולך, וב"ה אומרים יום ראשון מדליק אחת מכאן ואילך מוסיף והולך ע"כ, והנה בהא נמי איכא לספוקי אם המהמה"מ | המשך בעמ' 1

פרנס השבוע

- ברכת מזל טוב -

לכבוד ידידנו הנגיד המפורא

מוה"ר **יעקב יוסף פרידמאן** הי"ו
להלל אירוסיו בנו למזל טוב

הבה"ח המצוין **שמואל נפתלי** נ"י

ע"כ בת מוה"ר **משה הכהן לאנדא** הי"ו

יהי' שהווינו יעלה יפה, ויזכה לראות רוב בנות ככל י"ח, ובריות נוספות ונזרע סעליא, ויזכה לעושר ואושר כל ימיו, עדי נזכה בקרוב לביאת משיח צדקינו בב"א

נא שלא לעיין בהגליון בשעת התפלה
וקריאת התורה וחזרת הש"ץ כמבואר בשו"ע

דבר תורה

דברות קודש מאת כ"ק מרן רבינו הגאב"ד שליט"א

רעוא דרעווין שב"ק פרשת וישלח תשפ"א

בשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד, נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים (שבת כ"א ע"ב). וצריך להבין לאיזה צורך הטמינו פך שמן טהור שחתום בחותמו של כה"ג. עוד צ"ע קושיית הב"י אמאי תיקנו חנוכה זכר לנס שמונה ימים, והלא לא היה הנס אל ד' ימים שעל יום אחד היה די שמן בפך.

וי"ל בזה, דהנה אמרו בגמ' (שם כ"ב ע"ב) וכי לאורה הוא צריך והלא כל ארבעים שנה שהלכו בני ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו, אלא עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל. מאי עדות אמר רב זו נר מערבי, שנותן בה שמן כמדת חברותיה, וממנה היה מדליק ובה היה מסיים. ומבואר, שעיקר עדות השכינה נעשה ע"י הנס דנר המערבי שהיה דולק תמיד ולא כבה, והדבר מובן שנס זה לא היה נעשה בקביעות, ולא כל דרא ולא כל כה"ג זכה שיעשה הנס בזמנו, וכמו שאמרו חז"ל דמשמת שמעון הצדיק כבה נר המערבי.

ובל כהן גדול שזכה לראות בעיניו נס נר המערבי, נתעורר לבבו לייחד לזה שמן זית טהור מיוחד מזוקק שבעתים בטהרה לפניו מטרה, כדי שיהיה השמן ראוי לנס ולהעיד שהשכינה שורה בישראל, ולגודל חביבות ויקרת השמן הטהור הלזה היו הכהנים גדולים חותמים את פך השמן בחותם כה"ג ומשמרים ומטמינים אותם מעיני כל. וי"ל דשמן טהור זה נזדמן להם לבני חשמונאי שהוא היה שמן מיוחד לנר המערבי להעיד שהשכינה שורה בישראל, ואולי אפשר שזימן להם השי"ת אותו שמן שהכינו והטמינו אהרן הכהן].

וזימן להם השי"ת בכונה שמן טהור זה דייקא, להראות לבני חשמונאי ולכל העמים כי אף שפגעו היונים הרשעים בבית ישראל ופעלו בכל טעדיק לדחות השראת השכינה מישראל עכ"ז לא עלתה הדבר בידם, ולא עזב ה' את עמו והשוכן אתם בתוך טומאתם כתיב, ועדיין השכינה הק' שורה בישראל, ועשה הקב"ה נס בשמן זה והדליקו ממנו שמונה ימים וחזר נר המערבי להאיר ולהעיד שהשכינה הק' שורה בישראל. ועל כן הוא שמוסיפים עוד יום אחד ומדליקין נר לזכר ענין זה שחזר נר המערבי להעיד על השראת השכינה בישראל, ויה"ר | המשך בעמ' 1

וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשו אחיו וגו', ויצו אתם לאמר כה תאמרן לאדני לעשו כה אמר עבדך יעקב עם לבן גרתי ואחר עד עתה, ויהי לי שור וחמור צאן ועבד ושפחה ואשלחה להגיד לאדני למצא חן בעיניך. וברש"י גרתי בגימטריא תרי"ג, כלומר עם לבן הרשע גרתי ותרי"ג מצות שמרתי ולא למדתי ממעשיו הרעים. ובמדרש (פרק לב סימן ו) ויהי לי שור וחמור, שור זה יוסף, שנאמר בכור שורו וגו' (דברים לג יז). חמור זה יששכר, שנאמר יששכר חמר גרם (בראשית מט יד). וצ"ב איך ס"ד דיעקב למצוא חן בעיני עשו ע"י שיאמר לו ששמר תרי"ג מצות ויש לו את יוסף ויששכר.

כל קניני עוה"ז לא היה שוה כלום אצל יעקב
אבינו ע"ה

ונל"ב, דעשו הרשע בא להרוג את יעקב על אשר לקח ממנו הברכות, וע"כ שלח יעקב אל עשו לומר לו שכל הברכות הם דברים גשמיים של עוה"ז מטל השמים ומשמני הארץ ולי אין שייכות עם עניני עוה"ז, והא ראייה דעם לבן גרתי ואף שהיה שם מלא גשם ועניני עוה"ז לא נגע אלי הדבר כמלא נימה אלא תרי"ג מצות שמרתי ולא למדתי ממעשיו הרעים, וכן אמר לו ויהי לי שור וחמור שהם יוסף הצדיק ויששכר לומר התורה שהם העיקרים אצלי ואין לי שום שייכות לקניני עוה"ז הגשמיים, ועל כן מה ששלי אינו שלך ומה ששלך אינו שלי ובהא אמצא חן בעיניך.

וגם מה שאמר לו ויהי לי וגו' צאן ועבד ושפחה יל"פ עפ"י, דשלח לו יעקב לאמר שכל הצאן עבד ושפחה שיש לי, כל זה בא אלי כתוצאה מהתורה ועבודה שעבדתי את השי"ת כל השנים כי ברכת התורה היא תעשיר, וכל אלו באו רק כדי שאהיה פנוי להמשיך בעסק עבודה"י ולא יהיה טרוד על הפרנסה ועסקי עוה"ז וכדאמרו כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול דרך ארץ, ובמילא אין לכל הנכסים שלי שייכות לברכת עוה"ז שלך, דכל עניני עוה"ז אין להם שייכות אצלי ומה ששלי לא שלך ומה ששלך לא שלי.

דבר התשובה

שו"ת בע"פ משלחנו של כ"ק מרן הגאב"ד שליט"א

קכד. שאלה: הגליונות שנתפשט בבתי כנסיות ובתי מדרשות מדי שבוע בשבוע בשבת, פעמים שמכניסים שם מודעות ופרסומות במידי דחול ומידי דמסחר, אם יש בזה משום חשש שטרי הדיוטות בשבת.

תשובה: ודאי דצריכים לזהר שלא להכניס אלו מודעות*, ובמקום הצורך יש לכתוב בראש הגליון: שבגליון זה לא מובאים רק דברי תורה, אלא גם דברי חולין, ואין לקרואם בשבת.

*

קכה. שאלה: מי שגרם היזק לחבירו, וחושש מלספר לו שהוא עשהו ולשלם לו, כי יודע בחבירו שהוא יכעוס עליו, אם מותר לו לכפור לחבירו, ואח"כ ימצא דרך אחרת לשלם לו בהעלמה.

תשובה: מותר לעשות כן, מ"מ בשעה שנותן המעות או מייחד המעות, יגלה דעתו בפני אחר שהמעות אלו הם בתורת תשלומין על ההיזק שעשה, ואינו מתנה בעלמא*.

*

קכו. שאלה: הדר בבית יחיד, והוא חבר הצלה, ובתוך החצי שעה אחר שהדליק נר חנוכה בא לו קריאה להצלת נפשות, והוא מתיירא לעזוב את ביתו בעוד שהנרות דולקים מחשש שריפה, אם מותר לו לכבות הנרות.

תשובה: אין להתיר לכבותם*, אלא יסדר המנורה שיהא מונח במקום משומר, וילך לבטח.

הגזל, כדביאר היש"ש (שם סימן ס), על כן אם אינו אומר כדינו, נראה דאינו לתשלומי גזל רק נותן מתנה, אבל בשאר מקום אינו צריך לגלות דעתו, וסגי במה שחושב שהוא לתשלומי נזק, ואולי דהיש"ש לשיטתו (שם) דסבירא ליה, דבכל ענין שמחזיר התם צריך לומר זהו גזל של אבא, אבל באמת יש לומר דהתוס' עומדים בשיטת רש"י דרק כשנותן לצדקה צריך לומר כן, (כמבואר בביא"ג סימן שס"ז), א"כ שפיר כתבו דבסתמא הוי להשבה, וכן משמע מסתימת הדברים בהא דסימן שנ"ה (שם) דמבליע דמי הגזילה, דאין צריך לומר כלום, ומה שכתב ביש"ש (שם) הטעם דצריך לומר כדי להתוודות על הגזל, א"כ באופן שמשלם במה שגרם היזק לחבירו דמשמע דאין צריך להתוודות, כמבואר ברמב"ם (פרק ה' מהלכות חובל הלכה ט'), א"כ אין צריך לומר, ובספר תוספות יוה"כ (יומא פ"ה ע"ב, ד"ה עבירות), העלה דאם הזיק כשאנו כדי לצער, אינו צריך לבקש מחילה ואינו צריך להתוודות עיין שם, א"כ אין צריך להודיע שזהו משום הנזק, [וצריך עיון בהא דמבליע לו גזלו למה לא צריך להתוודות לו ולפייסו], רק דנראה דבנידון דידן דכפר להניזק, ואמר בהדיא שלא הזיק ואינו חייב בתשלומין, א"כ לא אתי מחשבה ומבטל דיבור, ועל כן צריך לגלות דעתו, דמה שנותן לו הוא משום דמשלם לו.

ה. כיון דהדין הוא דצריך לדלוק כשיעור חצי שעה, כמבואר בגמ' (כ"ב) אי נמי לשיעורא, ובסימן תרע"ב (סעיף ב'), והיינו דכך הוא המצוה שידלק כל הזמן ורק אחר כך יכול לכבותה, ורק בככותה אין זקוק לה, וא"כ אם מכבה אותו הרי מבטל מצוה בזה, ואין האמתלא משום שמתירא מחמת דליקה מתיר לבטל המצוה, דאין זה אונס והכרח כלל, ושפיר יכול לדלוק באופן שמשומר, ואין בו אף צד רחוק של דליקה ח"ו.

וא"כ לא מבעיא להפוסקים דסוברים דככותה במזיד זקוק לה, כמבואר בסימן תרע"ג בפרמ"ג (א"א סק"ב, ובמשב"ז סק"ב) דפשיטא דצריך להחזיר ולהדליק, וכן נקט בשע"צ (שם סק"ב), ובמור וקציעה (שם ד"ה וז"ל אפילו) סבירא ליה, דחזיר ומדליק אפילו בברכה, וכן כתב במאמר מרדכי (סימן תרע"ה סק"ו) דלא יצא, ובבאה"ט (סק"א) בשם הגן המלך (סימן מ"ג) דחזיר ומדליק בברכה, וכן משמע בשו"ת אבני נזר (סימן תק"ג אות ב), ובחלקת יואב (ח"ב בקונטרס הערות הערה ד) הוכיח זה, מהא דמילא קערה שמן

ובאופן שיפרסמו כן, ישאר המנהג כמו שהיו נוהגים עד עתה בכתובת השם בלעז ע"כ, ועיין עמק התשובה (ח"א סימן נ"ב) לענין להדפיס דברי תורה בעתונים שאומרים יש בהם בהן תועלת, שע"ז מתעוררין לפעמים לדברי תורה ויראה, דמ"מ בעינן שיהיה בעלה נפרדת, ולהדפיס עליו מן הצד: נא לשמור על קדושת וכבוד דברי תורה ע"כ. וכמו כן בנ"ד אף שהוא צורך, מ"מ כדי שלא יכשלו בזה, יזהרו לפרסם האיסור בזה, ובזה יסולק מהמפיצים הכשלת הרבים.

ג. כדקיי"ל (יבמות ס"ה ע"ב), דמותר לשנות מפני השלום, וכן הוא במג"א (אורח סימן קנ"ו סק"ב), ועיין בשוע"ר (שם) מה שהקשה על הספר חסידים (אות תכ"ו), דכתב דדבר דלהא אסור, ורק דבר דלשעבר מותר, כיון דגדול השלום עיין שם, ומ"מ נידון דידן הוי דבר דלשעבר, ומותר לשנות לכו"ע.

ד. ויכול לשלם כה"ג אע"ג דלא הודיעו, כדקיי"ל בחור"מ (סימן שנה"ג סעיף א) דבגנב מעות ומתבייש להחזירם לו, יכול להבליעם לו בחשבון, וכמבואר (ב"מ ס"ד ע"א), ומ"מ מבואר (שם) דצריך הנגזל להרגיש דניתוסף לו, ואז נחשב לתשלומין, וכמבואר בב"ק (הכנס נ"ז ע"א) הכל צריכין דעת בעלים, חוץ מהשבת אבידה, וא"כ הכי נמי בתשלומי נזק, צריך דעת שידע מזה הניזק שנתרבה לו מעות, ובזה יוצא המזיק ידי תשלומין.

ודעת מרן שליט"א דמ"מ צריך גילוי דעת שבתורת תשלומי נזק נתן לו, דבלא"ה אולי מתנה בעלמא הוא דיהיב ליה, ועיין בתוס' ב"ק (ק"ט ע"א לה) שכתבו [באופן שמשלם להיורשים מה שגזל מאביו], דלא חשיב כאילו נתן להם, דאינו נותן להם לשם מתנה, אלא סתמא בשתיקה מחזיר להם, ואין דעתו אלא לקיים מצוות השבה בעלמא, הלכך לא הוי מתנה ע"כ, ומבואר דבסתמא אמרינן דלשם השבה נתן, ולכאורה הטעם כיון דהוי אומדנא דמוכח דאינו נותן מתנה בסתם, וגם הרי חייב בתשלומין, א"כ יותר מוכח דנתן לתשלומין, ואינו דברים שבלב, כמבואר תוס' כתובות (צ"ז ד"ה זבין) דדבר המוכח לא בעינן גילוי דעת, אבל בים של שלמה (שם סימן נ"ט) כתב, דמה שכתבו התוס' דבשתיקה נתן, הוא לאו דוקא, דאדרבה הרי צריך לומר, זהו גזל של אבא, ואדרבה אם אינו אומר נראה כנותן מתנה עיין שם, וצ"ע בזה, ואולי דוקא שם כיון דצריך לומר, זהו גזל אבא (כמבואר בגמ' שם, ובסימן שס"ז), כדי להתוודות על

א. דהמודעות של מסחר הוין שטרי הדיוטות, דאסור לקרותן בשבת כמבואר במחבר (סימן ש"ז סעיף י"ג), דשטרי חובות וחשבוניות וכו' אסור לקרותם, ואפילו לעיין בהם בלא קריאה אסור, וברש"י ז"ל (קמ"ט. ד"ה מאי טעמא) כתב, שטרי הדיוטות של מקח וממכר, וא"כ במה שמדפיסים ומפיצים זה בבתי מדרשות גלוי לעין כל, יש בזה מכשול לרבים, ויודעים דברי היעב"ץ (שאלת יעב"ץ ח"א סימן קס"ב) במה שאוסר לקרות צייטונגען בשב"ק, כיון דרגילים להודיע שם עניני מסחר ומשא ומתן, דאסור לקרותן ולהרהר בהן מתוך הכתב, וסחור סחור אמרינן לנוירא לכרמא לא תקרב, והובא באחרונים כמובא במשנ"ב (סקס"ג) ובשע"צ (סקע"א), ואם כן הה"נ באלו הגליונות, הרי קרוב החשש שיקראו המודעות של משא ומתן, ויש שחילקו דאין לחוש משום שנדפסים במקומות נפרדים בשולי הגליון ואין לחוש, [ונמחלקים דבעתונות הקודמים, היה מעורב יותר עם שאר הדברים], אבל המציאות הוא דרוב העולם אינם יודעים כלל להיזהר, והיות שנדפס במיוחד הגליונות לכבוד השבת, סבורים דשרי לעיין בהם, ומכשילים בזה את הרבים וממירים כבוד השבת בחילול, ועל כן צריך לזהר בזה טובא שלא להכניס רק דברים המותרים, כגון ברכות מזל טוב, ומודעות של מסיבות מצוה, ואם נחזיק אף מסחר של מצוה, כגון ספרים חדשים וד' מינים וכה"ג [עיין משנ"ב סימן ש"ז (סקמ"ז) ועיין (שם סק"א)].

ב. דלעת הצורך יש להתיר, כדנתבאר דיש לחלק קצת, ועיקר דברי היעב"ץ הם מחודשים לחוש לגזור, רק דקרוב הדבר מאד כנ"ל, ועיין בדעת תורה (סימן ש"ז) דכתב דלפי טעם היעב"ץ, אם כן מי שאינו עוסק במסחרים יש לצדד להקל, לקרות בהם, והמחמיר תבוא עליו ברכה ע"כ. ומ"מ כיון שהדברים כהויתן הן מכשול לרבים, על כן כדי שלא יבואו לידי מכשול כאשר מפיצים בשב"ק בהדיא עניני מודעות מסחר, ולסמוך שהעולם יודעין במה שאינן יודעין, יש לפרסם עליו שאסור לקרות בשבת עניני מסחר, וכבר הבאנו כעין זה משו"ת אמרי יוסף (ח"ב סימן קט"ו), במי שמוכר בגדים מכלאים, שיפרסם לרבים ע"י מודעה, שיש בגדים שצריכין בדיקה, ובזה ינצל מהכשלת הרבים, ועיין כזה בשו"ת אחיעזר (ח"ג סימן ל"ב) לענין להדפיס שמות הקדושים בלע"ז בעתונים, שכתב וז"ל, ונכון לפרסם בהעתון שלא ינהגו בו מנהג בזיון משום הפוסקים ודברי תורה,

קצו. שאלה: מי שיש לו בביתו פתח בלא דלת, שלפי מקצת ראשונים אינו מחויב במזוזה, ויש לו גם פתח אחר שיש לו דלת, אבל יותר נוה לו להדליק בפתח בלא דלת, [מחמת הנכנסים ויוצאים וכו' ג], אם יכול להדליק שם.

תשובה: אע"פ שנכון להדר להדליק אצל פתח עם דלת, אבל באופן שנוח לו יותר, יכול להדליק בפתח בלא דלת.

זי"ע בספרו ויואל משה (מאמר ב' סימן ס) האריך בזה דיש בזה פלוגתת האחרונים עיין שם, ועל כן חשש יותר, ואם כן אין ראייה להחמיר בכל ענין.

[ובעמדי בענין זה הנני להעיר, במה שכתב לחדש בספר משנת יעקב (סימן תרע"א סק"ז), דכיון דעיקר הטעם דמדליקין נ"ח משמאל, הוא כדי שיהא מסובב במצות, אבל בלא"ה הו"ל להדליק בימין, א"כ אם יש עוד אחד בבית שמדליק אצל הפתח, הוא ידליק מימין, כיון דכבר יש ענין שמסובב מצות, א"כ הדרא דינא דעדיף דידליק מימין, וכן מי שאין לו מזוזה בפתח, ידליק אחד מימין ואחד משמאל עכ"ד, [וכן כתב בספר אבן ישראל (ח"ט סימן תרע"א סק"ד), הובאו בספר שלחן המועד (שער א ענף ג), והוא חידוש גדול, וכמדומה שלא נהגו כן, רק כולם מדליקים בשמאל, והטעם נראה דהא דבעינן שיהא מסובב במצות, היינו במצוה שלו, שהוא יש לו שייכות להמצוה, אבל במצוה של חבירו מה ענין מסובב במצות יש, ועל כן דוקא מזוזה בימין, שכל אחד מבני הבית גם משום דירתו מחויב במזוזה, [כמבואר בשו"ת הגר"ע א (ח"א סימן

מובא שהקפיד על זה מרן מסאטמאר זי"ע, (במנהגי נר חנוכה, אות י"ח).

ופשוט שאין זה ענין לפתח המחויב מדרבנן, כמו שזכר בית ושואל, דלרוב הפוסקים [כמבואר בשו"ת הגר"ע א (ח"א סימן ס"ו), ועיין שו"ת מנ"צ (ח"ב סימן פ"א)], אין מחויבים רק מדרבנן, דבדאי בזה כיון דמחויבים שפיר הוי מסובב במצוות, והרי מברך על זה, ובפרט שמצוות נ"ח הוי מדרבנן א"כ שפיר הוי מסובב במצוות, ומעשים בכל יום שמדליקים בפתח בדירות שכירות בלי פקפוק ופשוט, רק דבפתח בלי דלת, דיש אומרים דפטור לגמרי, ובוזה יש הידור להדליק במקום המחויב לכו"ע דנכתבאר, וכמו כן יש לחוש שלא להדליק אצל פתח חדר שאין בו דע"ד, דמעיקר הדין אינו מחויב במזוזה, כמבואר (שם סעיף י"א), רק דיש אופנים דמחמירים להניח שם מזוזה, [כמו בוואקאני"ג קלאזע"ט, שאין בו דע"ד, מחמת כמה שיטות ואכ"מ, מ"מ אין מברכים על זה, ועל כן לא ידליק שם נר חנוכה, ודלא כמו שראיתי בספר שלחן המועד (שער א' ענף א) שעירבב בענין זה.

ח. דמ"מ מעיקר הדין קי"ל דמחויב במזוזה כח"ג, דכן הוא דיעה הראשונה במחבר (שם), רק דהש"ך (שם) חשש דמ"מ לא יברך, משום חשש ברכה לבטלה, אבל לענין מצות נר חנוכה, ומשום הענין שיהא מסובב במצות, יש לסמוך לעת הצורך על דיעה הראשונה, ולכאורה היה אפשר לומר דתלוי, אם הוא בית שלו בקנין, או אם הוא דר שם בשכירות, דבפתחי תשובה (י"ד שם סק"ז) כתב, דכיון דשוכר בית אינו מחויב רק מדרבנן, א"כ נראה קצת דהנך דנוכר בשו"ע דעת המיקל, וכמו בית שאין לו דלתות וכו', אפשר דפטור בשוכר, כיון דהוי ספק דרבנן עכ"ד, רק דכמדומה דמ"מ מחמירים בזה, ומ"מ בשיש לו בית בקנין גמור, יש לומר דכיון דהדין מחייבו להניח מזוזה, א"כ הוי מחויב בדבר ושפיר הוי מסובב במצות, אבל באופן שיש לפטור מעיקר הדין, רק דמחמיר בזה אכתי יש לחוש, ולפי זה יש לבאר מה דהבאנו (הערה ז) ממרן זי"ע שהחמיר בזה, כיון דאיירי דהדליק בביהמ"ד, דיש בזה ב' דיעות במחבר (שם סעיף י), א"כ הוי ספק ספיקא לפטור ואולי דאינו מחויב מן הדין, [ובמצוות עשה יש מחלוקת אחרונים אם יש לפטור בס"ס, דהכו"פ (סימן ט"ז סק"א) כתב, דלא מהני, והפרמ"ג (פתיחה כוללת חלק ד' אות י"א) סבירא ליה דפטור, ומרן

והקיפה פתילות, דאם לא כפה עליה כלי אף לנר אחד אינו עולה, מפני שהוא כמדורה, והלא תיכף כשהדליק נר הראשון אף שהוקף אח"כ בעוד נרות לא גרע מכבתה במזיד, ועכ"פ דבמזיד לא יצא, ובפרט כשיודע מתחילה דיכבנה עכ"ד. והוא ראייה אלימתא, ואפשר דבכה"ג דמתחלה חשב שייכבנה, גם להפרמ"ג אף חוזר ומברך, דהוי כנתן פחות מכשיעור וכהדליקה לפני הרוח, דמעולם לא הוי הדלקה כדינו, (ועיין בזה בעמק התשובה חלק י' סימן מ"ט), [וא"כ לא קשה מה שהקשה שם על הפרמ"ג, דאיירי בלא היה דעתו מתחלה], ומה שהביא בחלק"י שם, דמהב"י (סוף סימן תרע"ה) במעשה דמהר"י אבוהב דכתב, דאם הדליק במקום הראוי ואח"כ הניחה במקום שאינו ראוי, הוי ככבתה דאין זקוק לה, דמשמע דאף במזיד ובשדעתו כן הדין דכאז"ל, משם אין להוכיח כל כך, דשם העיקר הוא טעמים אחרים כמבואר שם, רק דכתב זה לצירופא, וגם דהרי אינו מכבה אותו, רק דמניח במקום שאינו ניכר למצוה, ויש לחלק דאינו חמיר כן כך דהוי ככבתה], וא"כ בנידון יידן באופן שרגיל שיקראו אותו להצלה, א"כ כבר הדליק על דעת כן, והחשש יותר חמיר, ואולי תלוי כמה מצוי הוא שיקראו אותו להצלה ואי הוי כרוח מצויה, רק דנ"ד אפילו נימא דכשכבה כבר אינו זקוק לחזור ולהדליקה אפילו במזיד, היינו כיון דכבתה כבר אין מחלקים, אבל ודאי דאין שום היתר לכתחלה לילך ולכבותה בידיים, דהוי ביטול מצוה בידיים, ואינו אנוס כלל, דנחת להחמיר דשעה"ד כדעבר דמי.

ו. ויכול לכסותו בתיבה של זכוכית וכו"ג, ולעת הצורך יכול להעבירו להניחו תוך הסינק, וכמבואר במשנ"ב (סימן תרע"ה סק"י), דאף דלכתחלה אין לטלטל הנרות ממקום למקום תוך החצי שעה, מ"מ לעת הצורך יש לסמוך על המקילין בזה, וכמבואר במג"א (סימן רס"ג סק"א), וא"כ בזמנינו שמדליקין בפנים והוי היכרא לבני הבית, יכול לטלטל ממקום לנמקום, ובספר מאי חנוכה (שאלות ותשובות סימן ט"ו) העלה מרן שליט"א לעת הצורך דיכול לעשות כן עיין שם.

ז. כמו שכתב מרן שליט"א במאי חנוכה (סימן ט דין ב) וז"ל: אכן לכאורה היה נראה לומר, דבפתח שאין לו דלת, אף שאנו נקטינן שקובעין שם מזוזה, וכמבואר ביו"ד (סימן רפ"ז סעיף ט"ו), מ"מ כיון שדעת הרמב"ם ז"ל שהוא פטור ממזוזה, [ואנו חוששים לו לענין ברכה, שקובעין שם מזוזה בלא ברכה, עיין ש"ך שם סק"ה], ולדידיה לא מקיים בזה מצות מזוזה בימין ונ"ח משמאל, א"כ יותר טוב להדר אחר פתח שיש לו דלת, וחויב המזוזה שם הוא אליבא דכו"ע, ויקיים בזה מצות מזוזה בימין ונ"ח משמאל אליבא דכו"ע עכ"ד, והיינו כיון דעיקר הטעם מה דמדליקין כהיום אצל הפתח, הוא משום כדי שיהא מסובב במצות, כמבואר במג"א (סימן תרע"א סק"ח) בשם הדרכי משה, ובמשנ"ב (שם, סק"י), אם כן ראוי להדר שיהיה אליבא דכו"ע, דודאי מזוזה בפתח הפטור לאו מצות מזוזה הוא, וכמי שמונח על השלחן, וכן

וכל אחד יכול לנסות דבר זה, שאם מתקשה בלימודו באיזהו מקומן בדבר תורה, יראה שכאשר ינסה האדם הזה ללמוד סוגיא או ענין זה המוקשה לו בימי חנוכה, אז יאירו עיניו באור התורה להבין הדבר על בוריו ומתכונתו, כן אז מתגלה מהאור הגנוז את העינים באור התורה.

בענין מלאכה, אכילה, ושינה, קודם הדלקת נר חנוכה

(א) כשהגיע זמן ההדלקה, ואף חצי שעה מקודם, אסור לאכול פת יותר מכביצה, וכן מיני מזונות, ולקבוע על בשר ודגים וכו' ג', אבל בחצי שעה מקודם יש להקל במזונות ומיני תרגימא לעת הצורך, אבל טעימה בעלמא, ושתיה מותר מעיקר הדין, ומ"מ טוב למנוע.

(ב) וכן אסור לעשות אז מלאכה שנמשך זמן, אבל מלאכת ארעי מותר, ובוודאי שלא ילך לישן מעט, ובאופן שהוא עיף מאד ורוצה לירדם קצת לשאוב כוחות חדשים, יעשה אחד מבניו הגדולים, או אשתו שומר* שאחר שינוח קצת יעוררו אותו.

לפי מה שנראה שיטת הרמב"ם (פ"ד ה"ה) ולשון המחבר תרע"ב (סעיף א) דכתבו, דלא מאחרין, א"כ צריך עכ"פ לכתחלה להדליק דוקא בתחלת הזמן ממש, וכן כתב בחידושי מהרצ"א (מאמר א' אות ק"ב) לדייק מלשון הגמ' דאי לא אדליק מדליק, וכתב דמיקרי עובר על דברי חז"ל בהתאחרו במזיד עיין שם, ולפי זה הנה הוא דומה למה שכתב המג"א (סימן רל"ה סק"ד) לענין טעימה לפני קידוש, דעל כן אסור אף טעימה, משום דהנהו אתקין בתחלת הלילה בכניסתו ויציאתו ע"כ, וא"כ הוא הדין נר חנוכה, וכדנבאר דאתקין בתחלת הלילה, וא"כ יש לאסור טעימה מדינא, אך בדמקור חיים (סימן תל"א סק"ב) הקשה דלפי דברי המג"א, אם כן גם בבדיק"ח הוי לן לאסור אף טעימה עיין שם, ועל כן כתב דאין כוונת המג"א דהקידוש נתקן בתחלת הלילה וכו', אלא הכוונה דנתקן לתחלת שום אכילה, משא"כ בחמץ אין איסור רק משום שמא ימשך, בזה אין חשש בטעימה עיין שם. ולפי זה הה"ב בנר חנוכה אין לאסור טעימה, ולדידן דמתפללין מעריב קודם ההדלקה בזמן צאה"כ, א"כ ממילא אין עושין בתחלה ממש.

ז. כמבואר בסימן רל"ב (סעיף ב'), ומבואר שם במשנ"ב (סק"ט) דה"ה נמי כל מלאכה או חשבון שאפשר להמשך או לגרום טירדא אסור, ובביה"ל (שם ד"ה לבורסקי) ובשעה"צ (סימן רל"ה סק"ח) בשם המאירי דמלאכות שאין דרכן להמשך דיכול להסתלק באמצע ורק לעשות חצי, כגון תפירה וכתביה דמות, אבל כתב דמדברי מהר"י במג"א (שם סק"ח) משמע דאין לחלק, ובמקום הצורך יש לסמוך להקל ע"כ, ועל כן בחצי שעה קודם (עיין הערה ב), אפשר דיש לסמוך להקל בזה בנר חנוכה.

ח. כגון לכתוב ולרשום איזה דבר קטן וכל כה"ג תיקון קטן, דאינו עושה לשם מלאכת עבודה, אף דנקרא מלאכה לענין מלאכת שבת ויו"ט אין לאסור, ומ"מ מסתברא דאם יכול לאחר הדבר לעשות אחר ההדלקה, דלכתחלה לא יעשה כלום, כמו טעימה דבהגיע זמן המצוה אין לשהות כמבואר (הערה ו).

ט. כמבואר בטו"ז (סימן תרצ"ב סק"ג) ושאר אחרונים (שם).

י. ואף דאסור לעורר אביו [ואף לדבר מצוה אינו ברור], מ"מ כיון שצוה אותו, ובלא זה אסור לו לישן כלל בוודאי זהו כבודו, אבל להעמיד בניו הקטנים לא מהני, אף דלענין שליחות בדבר דרבנן קטנים נאמנים כמבואר (סימן תל"ז סעיף ד', וביו"ד סימן

שעה מקודם, ועיין להלן (הערה ג) מה שיש להקל בזה.

ג. וכמבואר בסימן רל"ב (סעיף ג), ואף בפהבכ"ס דהיינו מיני מזונות יש להחמיר, דכנראה מהפוסקים דגדר אכילת ארעי וקבע בזה, ילפינן מאכילת ארעי וקבע דסוכה, ושם בסימן תרל"ט מבואר בשע"ת (סק"ה), דשיטת הגת"מ ורד"מ והתוספות יוה"כ דביותר מכביצה הוי קבע, רק דהחיד"א מיקל בזה כשאינו קובע, ויש מחמירין לענין ברכת לישב ואכמ"ל, שוב ראיתי שכן כתב הפרמ"ג סימן תל"א (א"א סק"ד) בהדיא, ומה שכתב הערוה"ש (סימן רל"ב סעיף י"ח) דפהבכ"ס הוי ארעי אף יותר מכביצה, לאו ברור הוא, וכן נראה מהדרה"ח (מובא במשנ"ב שם סק"ד) דכתב דתבשיל מה' מינים מותר אם אינו קובע עליו, והוא ג"כ לפי מה דילפינן מסוכה כמבואר (סימן תרל"ט סעיף ב), ומוכח דפהבכ"ס חמיר יותר, ועיין שם במשנ"ב (שם סק"ז) דבשותה עם קאווע הוי כקובע עליו דלכו"ע אסור, ולפי זה גם במיני תרגימא כגון בשר ודגים, אם קבע עליהן, יש להחמיר דלא הוי אכילת עראי כמבואר במשנ"ב (שם סק"ז), ועל כן נקט הרמ"א בסימן רל"ב, דאכילת פירות מותר, דבזה כמה שאוכל והאין שאוכל מותר דהוי ארעי, ועיין להלן (הערה י"ח).

ד. דלפי מה שנתבאר (הערה ב) דענין חצי שעה קודם נ"ח אינו ברור, א"כ יש להקל לעת הצורך בדברים שאינו ברור דהוי כאכילת קבע כדנבאר (הערה ג) דוק.

ה. דהיינו פירות כמה שיכול, ולשתות קאווע ודאי דיכול לשתות, כדי להחליף כח להדלקת הנרות (דברי הפורים סימן ה' דין ד'), וכן מבואר בשו"ת השיב משה (סימן ה'), ודוקא משקה המשכר אסור ביותר מכביצה כמבואר במג"א (סימן רל"ב), ולפי זה מי שמרגיש בעצמו שצריך לו כוס קטן של י"ש לחיזוק רוחו, יכול לשתות, [ואולי ביי"ש חמיר יותר מין ושכר כמו שידועים דברי הטו"ז (סימן ר"י סק"א) דשיעורן קטן לענין ברכה אחרונה, ולענין קידוש במחא"ש (סימן ער"ב סק"ו) ועוד, כיון דחריפי טובא].

ו. עיין במשנ"ב סימן תל"א (ביה"ל ד"ה ולא יאכל) דכשהגיע הזמן דבדיק"ח אין לשהות אף באכילת פירות, וא"כ ה"ה נמי בנר חנוכה דיש ענין של תחלת הזמן כמבואר (הערה א) יש למנוע, וכבר הביאו דבשבילי דוד (סימן תרצ"ב) מבואר דהמנהג להחמיר אף בטעימה בכל מצות הבאות לזמן, וכן נראה מהמג"א (שם סק"ז) דאין להקל בלי צורך גדול, ועיין אש"א (בוטאשט סימן תרפ"א) דיש מעליותא שלא יטעום, והנה

א. דהיינו לפי מה דנקטינן כפשטות דברי המחבר ריש סימן תרע"ב, דהזמן הוא בסוף שקיעת החמה, דהוא בזמן צאה"כ כשיטת ר"ת, כשהגיע זמן זה אסור בכל הני דלהלן, והנה המהרש"ל (שו"ת סימן פ"ה, מג"א סק"ה) שכתב דכשמגיע זמנו אסור לאכול וללמוד, היינו משום שכתב (שם) דלהדליק לאחר חצי שעה לא קיים המצוה כתיקונה, א"כ יש בזה איסור קצת, כדי לקיים המצוה כתיקונה, [נמה שהב"ח (סוף סימן תרע"ב) הביא ממהרש"ל (בהגהות לטור) דבזמנה"ז אין צריך לדקדק כלל בשיעור, צ"ע ממה שכתב בתשובה דלא קיים המצוה כתיקונה, ואולי המהרש"ל לא כתב כן ממש ויש לעיין בלשונן], אבל המנהגים (במג"א שם) דכתב, דטוב להדליק קודם אכילה, היינו משום דכתב (שם) דמצותה מתחלת הלילה עד עמוד השחר, א"כ נקט דלדידן זמנו כל הלילה, א"כ אינו חמיר כל כך, ויש לחלק ממנה (בסימן רל"ב) דזמנו קצר, וגם דטרוד בעסקיו (כמבואר בטור שם), ומקרי"ש דאורייתא (בסימן רל"ה) ונראה דזהו כוונת השב יעקב (סימן כ"ב) דכתב דלא מצינו בפוסקים קדמונים שהחמירו בכלל בזה, דסבר דכיון דהוי דרבנן, א"כ רק במנחה דטרידים במלאכתם החמירו חז"ל, אבל בנר חנוכה אף בזמן הש"ס לא מצינו שהחמירו חז"ל בזה, ומ"מ שאר הפוסקים סוברים כיון דזמנו בתחלת הלילה, ואף לדידן עכ"פ לכתחלה יש ג"כ דין זה, ועיין עוד להלן (הערה ב').

ב. דהנה במחא"ש (מג"א שם) החמיר אף בחצי שעה קודם כרמצינו בסימן רל"ב ועוד, וכן הוא בדרך החיים (ומן הדלקת נ"ח, דין א), ובמשנ"ב (בשעה"צ סק"ד), וביאר דעל כן לא כתבוהו הפוסקים משום דליטול ידיו לפת ממילא אסור משום קרי"ש של ערבית כמבואר (סימן רל"ה סעיף ב), ולפי זה לפי מה דהרבה מקילין וסומכין לאכול קודם מעריב, משום דיש לנו זמן קבוע לתפלה בציבור (...), א"כ כיון דמדליקין אחר מעריב אין לאסור גם משום נר חנוכה דוק, אבל מסתימת שאר הפוסקים נראה דאין להחמיר בזה בחצי שעה מקודם, ואולי משום דכיון דהוי מדרבנן לא מצינו להחמיר אף חצי שעה קודם, ורק במנחה הזהירו טפי כיון דטרוד בעסקיו (כמבואר שם בטור), ובקר"ש דהוי דאורייתא, שוב ראיתי כן בפרמ"ג (סימן תל"א א"א סק"ג) דביאר מה שכתב המג"א בבדיק"ח יראה דחצי שעה קודם נמי אסור, דמה דתלה ביראה לו, דיש לומר קרי"ש דין תורה, ומנחה אין זמנה ארוך, ולפי זה מובן מה דכאן סתם המג"א, דהוא לשיטתו החמיר שם משום דסבר דבדיק"ח הוי כדאורייתא (כמבואר שם סק"ז וסק"ח), ולפי זה בנר חנוכה ובפרט בזמנה"ז אינו ברור להחמיר אף חצי

ג) מי שעוסק במלאכתו של כל היום ונמשך עבודתו תוך זמן הדלקה, יכול להמשיך¹ ומ"מ ראוי לזרז עצמו להדליק במוקדם בשעה שבני ביתו נעורים².

ד) הנשים שנפטרים עם הדלקת האיש³ יכולים לעסוק

דהבנים מדליקים אצל החלון, ונמצא דיהיה דינם חמיר מאביהם, אבל יש לומר דכיון דהם רק ממהדרין, ובמהדרין לא מצונו דבעינן להחמיר, אבל נראה דזה אינו א. דקבלו עליהן חובה, ב. כידוע דברי הגרע"א בתשובה (תניא סימן י"א) דהבנים מדליקין מעיקר הדין דמכווני שלא לצאת, רק דמשמע מסתימת הפוסקים דכתבו דבזמנינו אין צריך להקפיד כל כך על הזמן ולא חילקו, דכיון דעיקר הפרסומי ניסא הוי כהיום להבני בית, א"כ אף אם מדליק אצל החלון אין צריך להקפיד כל כך על הזמן, דמ"מ יראו הבני בית, ובפרט דיש אומרים דעכ"פ בזמנינו הזמן דתכלה מן השוק מאוחר יותר, א"כ אין להקפיד על תחלת הזמן, ועדיין צ"ע.

זו. כן כתב במאי חנוכה (שם דין ד), דהוא בכלל הידור מצוה להדליק בעת שהילדים וכל בני הבית הם שם, והוא כמו דמצונו אצל ליל הסדר (סימן תע"ב סיף א), דמהרי"ן מיד כשתחשך בשביל התניקות שלא ישנו, רק דשם יש מצוה של והגדת לבנך, ומ"מ גם בזה איכא פרסומי ניסא, כמבואר לענין מקרא מגילה (סימן תרפ"ט סיף ו') מנהג טוב להביא קטנים וקטנות לשמוע מקרא מגילה, ובפרט בזמנינו דזהו עיקר הפרסום.

זו. אבל אשה דצריכה להדליק בעצמה, פשוט שדינם בכל זה כאיש.

י. עיין במאי חנוכה (שם דין ג) דאם בעליהן עדיין עוסקין במלאכה (באופן דנתבאר דין ג) גם הם יכולין לעסוק בשבטלין אגב בעליהן, ואם הבעל אינו עוסק במלאכה, ג"כ כתבו האחרונים (שו"ת בצה"ח ח"ד סימן נ"ח) דכיון דאינן מדליקין בעצמם ונפטרים ע"י בעליהן, זה דומה למה שכתב הנחלת צבי (י"ד סימן רס"ב) דבמקיים ע"י שליח אינו צריך למנוע, וכש"כ בזה דאין עליהן חיוב הדלקה כשהבעל מדליק, ומ"מ כתב דהמנהג דגם הם אינם עוסקין באכילה ומלאכה, ומ"מ נראה דיש להקל בהם יותר כגון בהחצו"ש שעה דמותרין (עיין לעיל הערה ב), וכן בדבר דיכולין להפסיק כגון תפירה וכתביבה (עיין הערה ז), ובפרט במלאכת הבית בכיבוס וכישול.

יח. כן כתב במאי חנוכה (שם), ומ"מ כתב דלא יאכלו הסעודה הקבועה, והיינו מצד המנהג דמונעים עצמן, ובפרט אם אוכלים פת, והוי באופן קבע דבזה יש לחוש דהוי כאכילת קבע לכו"ע, אבל בשאר מיני אכילות המבואר לעיל (הערה ג) דיש לחוש דאסור אין להחמיר להן.

יט. דלא גרע מקודם קידוש (כמבואר בסימן רס"ט במג"א, ושאר אחרונים), [בפרט בזה דאינם מחויבין מעיקר הדין. רק בנר איש וביתו, ואכתי יש לעיין בגדר חיובם ובמקום אחר (קונ"ט חובת הנר סימן ו) ביארנו בזה].

קטנה, דבאותו שעה היו מקריבים התמיד ברוב פעמים, ולא היה רגילים לאחר ע"כ, וא"כ הה"נ בזה כיון דלא היה רגילים לאחר אחר הזמן, וזהו עיקר הזמן צריך להפסיק, אע"ג דיכול לקיימו אח"כ ג"כ צריך להפסיק, אבל לפי מה שכתב הפרמ"ג סימן תל"א (א"א סק"ח) ליישב קושית הגרע"א, דעל כן מחמירים התם בהתחיל באיסור, משום דבמנחה קטנה זמנה קטן הוא, א"כ בזמנינו דיש זמן גדול להדלקת נר חנוכה אין להחמיר, [ולפי זה מובן דברי החידושי מהרצ"א (מאמר א' אות קמ"ה) דאף דהקשה על הב"ח דמחמיר בזה להפסיק, היינו משום דהב"ח סבר דבזה"ל יכולים להדליק אח"כ, אבל מ"מ להלן (אות קס"ה בפסקי המג"א) הביא הא דאם התחיל פוסק, והוא משום דהמהרצ"א בעצמו (שם אות ק"ב) מצדד בשיטת הרא"ש, וכן למד (שם אות ק"ג) בכונת הרמ"א דגם בזמן הזה עיקר זמנה הוי מתחלת הלילה כתקנת חז"ל, א"כ אתי שפיר דמפסיקין עכ"פ בהתחיל באיסור וכדנתבאר], ומ"מ בהתחיל בהיתר גם שם מותר כיון דמ"מ הוי דרבנן, וא"כ הה"נ בזה בבעלי מלאכה ועסקים בהתחילו בהיתר אין להחמיר, ורק בבדיק"ח קי"ל דמפסיקין, וכמו שביארנו האחרונים [שווע"ר ומשנ"ב] דשם עיקר מצוה לכתחלה קבעו חכמים בתחלת הלילה, אבל נר חנוכה בזמן הזה עכ"פ לא הוי כמו בדיקת חמץ, רק ענין מצוה מן המובחר, [ומש"כ במאי חנוכה (שם) דבבדיק"ח אין מפסיקין, היינו לשיטת המחבר שם, ונר חנוכה דומה לזה דהוי מדרבנן עיי"ש, ולהמג"א (שם סק"ח) גם הרמ"א קאי רק בהתחיל באיסור].

ומ"מ יש לעיין לאותן דמדליקין אצל החלון, א"כ הוי הזמן יותר מעיקר הדין, ובכמה מקומות המנהג

ק"כ סיף י"ד), ובפרט בדבר הנוגע להם, וא"כ כיון דיוצאין בעיקר בהדלקת אביהם יש לומר דנוגע להם וכמו בבדיק"ח (עיין שעה"צ שם סק"ט), אבל ענין שמירה לא מהני בקטן כמבואר (חז"מ סימן רצ"א סיף כ"א) דהמוסר פקדון לבניו הקטנים הוי פושע.

יא. דשומר מנהי (כמבואר משנ"ב סימן רל"ה סק"ח ועוד), ואף לענין שינת ארעי יש לסמוך לעת הצורך, וכמבואר בשו"ת בנין עולם (סוף סימן א), ובספר אורחות חיים (סימן תל"א סק"א) הביא מספר אור לפארו, שכתב לענין בדיק"ח, דמי שעיף ויגע ולא יתן דעתו לבדוק היטיב מרוב עייפות, מותר לנוח מעט שינת עראי, ויזהיר לבני ביתו שיעוררו אותו אחר חצי שעה, וכל זה בתחלת הלילה שאינו זמן שינה, אבל בב' וג' שעות בלילה לא מהני, ואם כן הה"נ לנ"ד, וביותר דהוי קצת דבר מצוה לנוח קצת כדי שיוכל לקיים המצוה כדבעי, ובוזה בוודאי מהני שומר (כמבואר בקונט"א סימן תל"א סק"ב), ואף אשתו מהני (כמבואר סימן ער"ה סיף ג), אבל צ"ע באופן דהן טרודין ג"כ בעסקיהם ואינם מתבטלין אם מהני שמירתן דאז לא מהני כמבואר במקומות הנ"ל, אבל כשהן רבים דמחויבין במצוה יש סברא בפוסקים דרבים מדכרי אהדדי, אף בטרודים (עיין משנ"ב בפתחה לסימן תרס"ט, ושו"ת בצה"ח ח"ג סימן צ"ג), וצ"ע באופן דאינם ביחד ממש כבנ"ד אם מהני, וכן במעמיד בניו הגדולים יל"ע באופן שהם כבר הדליקו, ונמצא שכבר פטורין ממצוה זו אם מהני, ועל כן שפיר עבדי אם יעסקו בדברים המותרים כגון הלכות ועניני חנוכה או זמירות, דבכחה"ג יש לסמוך דלא ישכחו.

יב. וטוב יותר אם אפשר שלא ילך למטה רק שינת עראי על השלחן, ועיין לשון היעב"ץ בסידורו (הלכות מנחה גדולה סיף ד) ואסור לישן על מטתו וכו', אבל ישן הוא וראשו בין ברכיו, או אצילי ידיו ע"כ. וזה מהני בלא שומר, ומ"מ על אצילי ידיו יש מי שיכול להמשיך שינתו כמה שעות, ועל כן יעמיד שומר.

יג. אבל נראה דלא מהני וועקער זייגער בזה, דהרבה פעמים לא מהני, שוב ראיתי שכתבו כבר כן בשם גדולי הוראה.

יד. עיין ספר מאי חנוכה (סימן ד' דין ב) שכתב כן מרן שליט"א, דכיון דהתחיל בהיתר יכול להמשיך, ומה שכתבו הפוסקים (מג"א סק"ה), דאפילו התחיל פוסק היינו כשהתחיל באיסור, והנהגה הידא"פ (שם) ובתשו"ב ביא"פ (א"ח"ח סימן ס"ג) הקשה, דהרי בדרבנן אף התחיל באיסור אינו פוסק, אך נראה הביאור בזה, לפי מה שכתב בחי' הגרע"א (סימן רל"ה) על המג"א (סק"ט) שכתב דבהתחיל בזמן מנחה קטנה מפסיקין, וכתב בחידושי רע"א דאף דבדרבנן אף התחיל באיסור אין מפסיקין, צ"ל דהכא גרע כיון דעיקר הזמן הוא בתחלת מנחה

דבר הפרשה

נערך ונלקט מתוך ספר דבר יחזקאל

יעקב יעקב לישב בשלוה קפץ עליו רוגזו של יוסף, ואפש"ל שכל זמן שהיה יעקב בבית לבן היה עניו ולבו נתונות להשגחה ולהזהיר את בניו ובנותיו למען לא ילמדו מדרךיו הרשעים של לבן, וכשיצא יעא"ע מביית לבן חשב שכבר אין הבנים צריכים שמירה כ"כ ויכול לישב בשלוה והשקט, ושלח את בניו לרעות בשכם בלי שמירת יעקב אביהם ויצא מזה מה שיצא. (רעוד"ר תש"פ)

יעקב יעקב לישב בשלוה וכו', דעבודת האבות הק' היה לתקן ריבוי ניצוה"ק שנפגמו בחטא אדם הראשון, וע"כ הוא שטרה יעקב הרבה בבית לבן ועם, וכשהוא יעקב לאר"י דימה בנפשו שכבר השלים תיקון הניצו"ק וביקש לישב בשלוה, מיד קפץ עליו רוגזו וכו', כי כך גזירת שמים שהצדיקים יעבדו ויטרחו תמיד בעסק תיקון הניצוה"ק. (רעוד"ר תשע"ח)

ויאמר אליהם ראובן וגו' למען הציל וגו'. וע"כ איזה הצלה היא שישליכוהו לבור נחשים ועקרבים, וי"ל דהאחים אמרו שיוסף איבר דרגתו הרוחניות ושמירתו העליונה, וע"כ אמר ראובן להשליכו אל הבור ויראו כולם שעדיין בצדקותו עומד ומוקף בשמירה עליונה. (ליל שבת תשע"ח)

ויאמר אליהם ראובן וגו' למען הציל וגו'. וע"כ איזה הצלה היא שישליכוהו לבור נחשים ועקרבים, וי"ל דהאחים אמרו שיוסף איבר דרגתו הרוחניות ושמירתו העליונה, וע"כ אמר ראובן להשליכו אל הבור ויראו כולם שעדיין בצדקותו עומד ומוקף בשמירה עליונה. (ליל שבת תשע"ח)

שנוכה להמחזיר שכנתו לציון בהתגלות כבוד שמים עלינו בב"א.

בסעודת יום ההצלה של רביה"ק זי"ע

יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו, יהי שם ה' מבורך מעתה ועד עולם.

חיל ורעדה יאחזון לגשת לדבר ביומא רבה הדין יום הצלתו של האי גברא רבה שהאיר לארץ ולדרים רבינו הקדוש והטהור זי"ע, שכל ימיו מסר נפשו בעד הצלת הדורות שילכו ישראל בדרך התורה כפי שקבלנו מפי משה רבינו בהר סיני.

זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו, נראה לפרש פסוק זה בנוגע ליומא רבה זו שאנו עומדים בו כעת, ובהקדם שנבאר דברי הגמרא (שבת כא ע"ב) לשנה אחרת קבעום ועשאוים ימים טובים בהלל והודאה. דהנה נתקשו המפרשים על מה ראו חז"ל לקבוע יו"ט לזכר ניסי המלחמה של החשמונאים יותר משאר הניסים הגדולים כמלחמת

סנחריב ועוד שלא מצאנו שקבעו על כך יו"ט להודות ולהלל, והענין בזה דמלחמת סנחריב וסיסרא וכו' היה מלחמה על הגופים שהרשעים הנ"ל באו להרוג את כל ישראל ולרשת ארצם, משא"כ גזירת היונים היה בעיקר על התורה הקדושה נשמת ישראל כמו שאומרים בעל הנסים כשעמדה מלכות יון הרשעה על עמך ישראל להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך, ועיקר הנס היה שהקב"ה עזר לישראל שיוכלו להמשיך בעסק התורה וקיום המצות, ומש"כ נעשה להם הנס במנורה להעיד על חזרת התורה לישראל כדכתיב נר מצוה ותורה אור.

ואלא שגם אחר הנס דמנורה עדיין לא ידעו החכמים בביורר אם נס הנצחון דחנוכה דומה לשאר ניסי המלחמות כנס סנחריב וכדו' או שנס דחנוכה הוא נס רוחני על הצלת אור התורה והיהדות שיעמוד לעד ולעולם, וע"כ רק לשנה אחרת שראו החכמים שמאז נס חנוכה חזרו ישראל בתשובה וחזרו לשמור התורה והמצות כדבעי, קבעום ועשאוים ימים טובים בהלל ובחוראה לדורות עולם.

ובענין הזה היה גם אצלינו בדור האחרון, הדרשע הידוע יצא במלחמה גדולה והכרית ואיבד רוב רובם של קהל ישראל דארצות אירופא והרג וטבח בלא רחם באופן נורא ומבהיל כיודע, ולא היתה הגזירה על הגופים בלבד כי על כל רבנן ותלמידהון יצא הקצף ושם שבטו הרשע על גורל הישיבות והת"ת והעלה באש מאות בתי כנסיות ובתי מדרשות ה"י, כי זאת היתה דעתו וכונתו להילחם על ה' ועל משיחו שלא ישאר עוד שם ישראל בעולם רח"ל, עד שלדאבוננו מעשה שטן הצליח והיה העולם שמם מאין תורה, ולא נשארו רק מעטים מבני ישראל אחד מעיר שנים ממשפחה ואף הם היו שבורים ורצוצים לשברי שברים, וזכורני המצב הקשה שהיה אחר החורבן הנורא, ואף שהייתי צעיר לימים עורדנו עומד לנגד עיני השממון הגדול שהיה אז מאין תורה מאין ישיבות וכו', ומכל פינה ופינה ראו אודים מוצלים מאש הולכים מעונים ודאובים, מי חשב אז על ישיבות מי חשב אז על חדרים לבנים ובנות, שהעולם סבר שכל מה שהיה מלפנים הכל בטל

המשך דבר הלכה

קאי על המהדרין באופן שכל אחד מוסיף בכל לילה, או דקאי רק ארישא דהיינו על עיקר המצוה דנר איש וביתו, ובפשטות היינו מפרשים דכמו הא דתנני מהדרין קאי על הקודמת אליו דהיינו על הרישא של תקנת עיקר גוף המצוה, כמו"כ מהמהמ"מ קאי על המהדרין הקודמת אליו, וכן מורה תרגום לשונו דנקט והמהדרין יותר מן המהדרין, דלכאורה הו"ל למינקט סתם בהאי לישא דהיינו והמהדרין ביותר, ומה שאמר מן המהדרין מוכח דקאי על המהדרין, אבל התוס' כתבו בשם הר"י דקאי רק על עיקר גוף המצוה דנר איש וביתו ולא על המהדרין, דאל"ה לא יהי' הכיאר כשמוסיף או מחסר, שיסברו שכן בנ"א יש בבית.

[והי' אפ"ל דאי קאי על רישא אז לא ניכר ביום א' שהוא מם המהמה"מ, ואי קאי על המהדרין אז עכ"פ הוי ביום ראשון בגדר מהדרין, אולם מה יעשה אם הוא יחיד בבית דאז גם ביום שני לא ניכר שהוא לכה"פ בגדר מהדרין, ואפשר דלא נתקן עיקר מצות נ"ח רק כשיש לו גם בית, וכבר הערנו מעין זה במק"א דזה ה' כוונת רבי זירא במה שהתחיל להדליק בעצמו רק כד אינסוב איתתא].

ולכאורה הי' הכי מסתבר לומר שהר"י ה' סובר דמהדרין היינו שאחד מדליק את כולו, וזא מסתמא הן במקום אחד ולא ה' ניכר ההוספה, וע"כ בעינן לומר דקאי ארישא, אבל אם היינו אומרים דכל אחד מדליק את נרו, א"כ אפי' אם מוסיפין לכולן עדיין ניכר, שהרי מסתמא כל אחד מדליק במקום מופרד ודו"ק.

והי' נ"ל ליישב קושיית הב"י דלכאורה הי' הנס רק ל' ימים ולא לח' דהרי הי' די בהפך להדליק ליום אחד, ואפ"ל דאיה"נ ב"ש וב"ה תרוייהו ס"ל דמעיקר זכר להנס הי' די בז' ימים, אלא דמכיון דבעינן שיהא היכר ופירסום הנס נגד הימים הנכנסים והיוצאים הוסיפו עוד יום, והיינו דלכ"ש עיקר הוא יום א' ורק הוסיפו עוד יום מלאחריו בכדי שביום שביעי יהי' שנים ויהי' הכיאר בין עיקר המצוה למהדרין, וב"ה סוברים דהעיקר הוא היום ח', ובאמת יום ראשון א"צ לתקנה דעל יום ראשון שהוא כ"ה בכסלו הי' די ומספיק שמן, ורק הוסיפו בתקנתם להקדים עוד יום משלפניו, בכדי שביום שני שאז מתחיל עיקר הנס יהי' היכר בין עיקר המצוה למהמה"מ, וע"כ קורין ליום ח' זאת חנוכה ר"ל כב"ה דיום השמיני הוא עדיין מעיקר המצוה.

ולכ"ז מכיון דהבה"ל בסי' תרע"א סעי' ב' העלה דמעיקר הדין שרי כאן למיעבד כב"ש, והריטב"א כתב כן מפורש דמותר, וזהו הטעם דהביא הגמ' העובדא דשני זקנים, וכבר כתבנו מזה בספרינו מר מדלי ח"א סי' ? , ורק הי' אפשר לספק אם יכול אדם אחד להדליק פעם כב"ש ופעם כב", וכאן לא הוי כתפלת ערבית מוקדם דאז הוי כסתרי אהדי כבתוס' ריש מס' ברכות, דכאן הלא הוא נידן לפירסום הנס, וא"כ י"ל דלא תליין זה בזה וכל לילה יקדון לעצמו, ואם יהי' האמת כן הי' יוצא לנו דמי שיש לו עשרה נירות לכל ימי חנוכה, אז ידליק יום שני שנים, דאז הרי קיים מהמהמ"ה בשני לילות הראשונים אליבא דב"ה, וכמו"כ ישאיר את הנר המיותר לליל שביעי שאז קיים מהמהמ"מ גם שני לילות האחרונים אליבא דב"ש, וביחד הוויין ארבעה ימים דהי' בגדר מהמהמ"מ, דהיינו ב' לילות הראשונים כב"ה וב' לילות האחרונים כב"ש, ובהאמצעים איה"נ דקיים רק עיקר המצוה, ואפי' להרדב"ז בתשו' ח"ד סי' י"ג דאין לדחות המצוה אלאחר זמן אפי' כשיהי' בהידור יותר, מ"מ הלא כאן אי אפשר להדליק בליל שלישי ב' דאז לא יקיים דלא כמאן, ועוד דבאופן דשייך לקיימו כב"ש ומותר, אז שרי להמתין על אלשאחריו.

והנה הראשונים הריטב"א והמאירי ועוד נתקשו מאד דהאין יתכן לומר דמהמהמ"ה קאי רק אנר איש וביתו, דלכ"ז נמצא דלפעמים מהמהמ"ה בצרי להו ממנין הנירות כשמספר בני הבית מרובין, וא"כ עכ"כ צ"ל דמהמהמ"מ קאי על המהדרין, ולענ"ד קושיא זו יתכן רק כשאנו לומדים שלמהדרין אחד מדליק לכולן, וע"כ שייך להקשות דלמהמה"מ הרי ממעט משיעור זה, שהוא דולק רק ב' נירות בליל שני, ולמהדרין הרי מדליק יותר באם מספר הבית הן יותר משנים, אבל אם נסבור דלמהדרין שיש נר לכל אחד ואחד אז מדליק כל אחד בפני עצמו, א"כ הרי שפיר לא בצרי להו למהמהמ"מ, שהרי המדליק מוסיף בכל לילה נר אחד, ואנן אזלינן בתר המדליק וליה לא איכפית במה שיש עוד נירות ממה שהדליקו האחרים.

אולם בעינן למידין ולעיינן במה שיש הידור יותר למהדרין מן נר איש וביתו, והתינו אם נומר דכל אחד מדליק את נירו, יובן דההידור הוא דכל אחד דולק לעצמו, ולא סגי להם לצאת עם המדליק, ומצוה בו יותר מבשלוחו וכקושיית הפנ"י על נר

איש וביתו, אבל אם נומר דלמהדרין אז הבעה"ב בעצמו מדליק לכולן, א"כ מהו ההידור אצלו, הלא בוודאי מכוון כבר להוציא אותם בנר הראשון לכולן, דדוחק לומר דכל אחד יוצא רק בהנר שהכינו לו, דאטו אם יהא נמלק באמצע או יארע לו אונס ולא ידליק את הנשאר, אנו נומר דלא יצאו כולן ידי חובתן, וכאילו בעינן למיפרש בשמיה דכל אחד ואחד בכל נר דלהוי לשמה לכולן.

ועכ"כ צ"ל כן דהא יהא הפסק מהברכה על נר שלו שיצא כבר ידי חובתו לעצמו, ומעתה עד שידליק נר העשירי של מספר בנ"א שלגביהם לא הי' שום מצוה בנרות הקודמים הוי הפסק גדול, ועכ"כ דכל הנרות כולן שויין לטובה לכולן בשוה, וא"כ מכיון דמהדרין בוודאי לכו"ע קאי על נר איש וביתו, באופן דבנר הראשון כבר יצאו כולן עיקר המצוה, א"כ מה יוסיף תת הידור יותר כשירבה עוד נירות כמנין ביתו, ועכ"כ צ"ל דאע"פ דכל בני הבית יצאו כבר בנר הראשון שהדליק, עכ"ז יש הידור בריבוי הנירות כשמרבה האור לזכרון הנס, והוא כעין דמצוין גבי שבת דעל תוספות אור ג"כ יכול לברך, וכמו"כ כאן אע"פ שיצא כבר עיקר המצוה, עכ"ז כל מה שמוסיף יותר הוי הידור, וע"כ נקטינן דאסור להשתמש לאורם של כל הנרות, ואע"פ שאחר שיצא ידי עיקר המצוה בנר הראשון הרבה עוד נרות וכמבואר בשו"ע סי' תרע"ד, דכולן נחשבין כחלק מהמצוה דמ"מ יש פירסום נס יותר בריבוי נרות.

וחשבתי לומר דאם תקנת הנרות הוא זכר דעל נס דפך השמן, אז בעינן מהמהמ"מ להיות מוסיף או פוחת, אבל אם קביעת הנס הי' על זכר נצחון מלחמה, אז הרי כל אחד ניצול לעצמו וסגי בנר לכל אחד ואחד.

ובאמת יש שני הידורים הידור דריבוי נירות והידור של היכר הנס של שמנה ימים, וס"ל להרי"ף דהכיאר של מנין ימי הנס הוא עדיף מריבוי נרות אע"פ דבצרי להו, אלא דלשאר הראשונים הנ"ל י"ל דס"ל דזה אי אפ"ל דאם בצרי להו אעפ"כ יהי' יותר הידור, וע"כ הוצרכו ליישב דאע"פ דבצרי להו נרות להמהמהמ"מ, מ"מ מחמת הסכנה שלא יאמרו ויחשדו לכשפים כשכל אחד יהי' נרו המיוחד לו מיסתיג כשרק אחד דולק ומוסיף כמובא בריטב"א.

המשך בשבוע הבעל"ט

ד. חזיון צמנות קריאת המגילה, דאף שהנשים מחוייבים צמנות כמו האנשים משום אף הן היו צאות הנס, מ"מ אינם שוים צמנות הצרכה, כי באנשים הצעל קורא מצרך על מקרא מגילה ונשים הן מצרכות לשמוע מקרא מגילה, וא"כ יש מקום לומר דגם צמנות הדלקת נר חנוכה שנים מחוייבים ציה כאנשים, מ"מ כשהן מדליקין לא יצרכו להדליק נר של חנוכה כמו שמצרכין האנשים אלא צרכת הרואה שזוכר צמנות (דהיינו צרכת עשה נאס), או צרכת מיוחדת 'לראות נר של חנוכה', מ"מ אין לומר כן להלכה למעשה כיון שהפוסקים סתמו ולא חילקו.

ה. קטן שנעשה בן י"ג בשנת חנוכה, ונשעת ההדלקה צער"ש אינו צר חיוצא עדיין, נלענ"ד דבשנת אחר זמן האשה"כ יסתכל על הנרות ויצרך צרכת הרואה. ואף אם הדליק נרות המנורה קודם שנת צריך לעשות כן, כי משנעשה בן י"ג בשנת נעשה צר חיוצא צמנות הדלקת נר חנוכה, והדלקתו צער"ש כשלא היתה עדיין צר חיוצא לא מועיל לו לנאח ציה ידי חובתו עכשיו.

ו. צרכת הרואה אין לצרך אלא צמון החצי שעה הראשונה שהנר דולק, דא"כ כיון שמותר להשתמש לאורה לא הוי הנרות אלא כנרות של חול.

ז. אשה שהיתה טרודה צמלאכות ועסקים, או שהיתה ישינה על מטתה בשעה שבעלה הדליק המנורה והיא לא שמעה ולא ראתה הדלקתו, נראה דבשעה שהיא צאה להמנורה אינה צריכה אף לצרך צרכת הרואה, כיון שפטררה מצרכת בעלה אע"פ שלא שמעה ולא עמדה שם.

א. מצואר צמנות סוכה (כ"ט ע"ב) תרי טעמים להא ללול צמנות פסול למנחה, חדא משום דכתיב ציה לכס, ועוד משום דהוי מנחה הצאה צעצירה. ולענין שמנים של גול להדלקת נר חנוכה, אף דליכא למימר שאין יוצאין ציה מטעם דצענין לכס, כי לא כתיב ציה ולא דרשי ציה לכס, מ"מ הטעם של מנחה הצאה צעצירה שפיר שייך ציה. ביון שכן, שני אנשים שקנו שמן זית להדלקת נר חנוכה, ונתערבו להם השמנים ואין יודעים איזה מהם של מי, אין יכולים לנאח צמנים זו, כיון דהוי כל אחד שואל שלא מדעת, ושואל שלא מדעת דינו כגזול. ב. מה שנהוג צמסודות החינוך לחלק צקצוקי שמן זית להילדים להציאם לציתם לציהם, אם צעד צלע כסף או זכיה צגורל וכדו', אף דמצואר צמנות סוכה (מ"ו ע"ב) שהקטן אע"פ שקונה אינו מקנה, וא"כ השמנים אלו ג"כ זכו ציה הקטן ואין צידו להקנותם אה"כ לציו, מ"מ כיון שמצואר למעלה דליכא דין דלכס צמנים להדלקת נר חנוכה, א"כ ליכא חששא ציה.

ג. עוד איתא צמנות סוכה (ל' ע"א) אמר להו רב הונא להנהו אוונכרי כי וצינתו אסא מעכו"ס לא תגזו אותון אלא לגזויה אינהו ויהצו לכו, מאי טעמא סתם עוצד כוכבים גולני ארעתא נינהו וקרקע אינה נגולת, הלכך לגזויה אינהו כי היכי דליהו יאוש צעלים צדייהו דידהו ושינוי הרשות צדייהו, ע"כ. ומה נלמד ג"כ דמותר לקנות שמן זית מנכרי לצורך הדלקת נר חנוכה, אע"ג דליכא חששא שמה גניצה הוה צידו, דכיון שכבר נתלש מן הקרקע א"כ אפילו הוה שהוא גניצה צידו מ"מ הוי יאוש צעלים צדייהו ושינוי הרשות ציד הישראל.

המשך דבר תורה

וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשו אחיו וגו', כה אמר עבדך יעקב עם לבן גרתי ואחר עד עתה, ויהי לי שור וחמור צאן ועבד ושפחה ואשלחה להגיד לאדני למצא חן בעיניך. וברש"י גרתי בגימטריא תרי"ג, כלומר עם לבן הרשע גרתי ותרי"ג מצות שמרתי ולא למדתי ממעשיו הרעים. ובמדרש (לב סימן ו) ויהי לי שור וחמור, שור זה יוסף, חמור זה יששכר. וצ"ב איך ס"ד למצוא חן בעיני עשו ע"י שיאמר לו ששמר תרי"ג מצות ויש לו את יוסף ויששכר.

בפדיון הבן כתיב קדש לי כל בכור פטר כל רחם בבני ישראל באדם ובבהמה לי הוא (שמות יג). וצריך להבין אמרו לי הוא, שלא מצאנו כן בשאר מקומות בהבאת תרומה ומעשרות וכו' שיאמר לי הוא.

ונראה לומר דהנה מצות פדיון הבן ניתנה לישראל בעבור שהקב"ה הציל את בכורי ישראל ממכת בכורות, כמוש"כ (במדבר ג, יג) כי לי כל בכור ביום הכתי כל בכור בארץ מצרים הקדשתי לי כל בכור בישראל וגו', דבמכת בכורות יצא הקצף על כל הבכורים במצרים ומבלי שהקב"ה ירד להציל את בכורי ישראל היו ח"ו נאבדים יחד עם בכורי מצרים בבוא המשחית לנגוף בבתי מצרים, ונמצא שהקב"ה הציל אותנו מזוטו של ים והלכתא פסיקא דהמציל מזוטו של ים הרי אלו שלו (ב"מ כא ע"ב), והכ"נ הרי אנו שייכים בקנין אמת להקב"ה.

ככלי זהב ונוחין לאבדן ככלי זכוכית והיצה"ר אורב להכניס ולעשות שינויים בתורה רח"ל, כן נמי הכהן גדול רבינו הקדוש זי"ע עמד והטיב נרות התורה ולומדיה ושמר מכל משמר שלא ישנו כלום ולא יעשו שום פשרות ושינויים ללמוד כך או כך רק הכל יהיה ע"פ דרך הישן כמקדמת דנא, ובמס"י עמד כגבור במלחמה אל מול כל אלו שרצו לעשות שינויים, וחפץ ה' בידו הצליח שזכה להעמיד אידישע ישיבות בכל העולם כולו.

ועל כל זה בודאי שיש לנו לומר ביום זה שבח דוד המלך בהלל זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו, זה היום שניצל רבינו, עשה ה', כי כל אלו הרשעים באו במלחמה כנגד ה' ותורתו והצלתו של רבינו היא הצלתנו והצלת התורה, וע"כ נגילה ונשמחה בו לעד ולעולם שהיא טובה רוחנית והצלה נצחית לדורות, ועל כך אנו עושים סעודות גדולות להודות ולהלל לה' על שנשארו יהודים יראים ושלמים לה' ולתורתו בכל העולם כולו, והכל מכוחו של אותו זקן צדיק יסוד עולם רבינו זי"ע, ועל כן יום הזה הוא יום מסוגל לישועות להיוושע בו בכל מיילי דמיטב בני חיי ומזוני רויחא, יתן ה' וימלא משאלות לבנו לטובה ולברכה ברוב רחמים וחסדים ונזכה לביאת משיח צדקינו ותחזינה עינינו בהדלקת נרות חנוכה בביהמ"ק ע"י הכהן המשיח בב"א.

פדיון הבן לילד ישכר בערצי נ"ו בן הרב חיים יוסף רומה שליט"א - יום ד' פורשת וישלח

ועבר מן העולם, ולא יהיה עוד קהילות קדושות וישיבות ובתי מדרשות ה"י.

אבל הקב"ה ברחמיו הרבים עמד להם לישראל בעת צרתם והציל מיד טרף את האדם הגדול בענקים פך שמן הטהור רבינו הקדוש והטהור זי"ע ותיכף ומיד אחרי המלחמה שינס כגבר מתניו ופעל ללא ליאות לקומם מעפר את התורה והיהדות ולהחזיר עטרת תפארת ישראל ליושנה, ובכל מקום ומקום שנקבצו לשם יהודים עמד ובנה להם חדרים וישיבות עטה"ק כדרך המסורה לנו משנות דור, ואף שלעצמו כמעט ולא היה לו שום ממון עכ"ז דאג לפזר ממון רב בכל קצות תבל כדי להקים שם חדרים עטה"ק, וכן לאר"י שלח ממון רב לבנות שם ת"ת שילמדו בשפת האידיש הטעה"ק, ומלבד זאת עמד וגדר ותיקן בכל עניני היהדות תורה ועבודה וירא"ש לרומם קרן התורה וקרן ישראל, עד שמכוחו ופעולתו שבה וחזרה אט אט עטרת ישראל ליושנה כמו שהיה קודם החורבן, - שכמלאך השלוח ממרום כן היה רבינו מאור הגולה לעשות שלא תשתכח תורה מישראל ויעבדו את השי"ת בתו"מ כתכלית בריאת שמים וארץ.

וכמו שהיה בימי חשמונאים שאחר הנס חזרה להאיר התורה בטהרתה, וכמו שהאריכו בספה"ק דנס שמן הטהור דהמנורה מרמז על חכמת התורה בטהרתה, כן נמי עתה הצלתו של רבינו היא הצלת התורה ועמליה שע"י חזרה ונתרומם קרן התורה בטהרתה, וכענין שבמנורה אמרו ויעש כן אהרן ופרש"י מלמד שלא שניה, כי התורה קשה לקנות

ובשור'ע (חור'מ הלכות מתנה סי' רמא) מבואר שהנותן דבר לחבירו במתנה על מנת להחזיר יכול המקבל לתת הדבר לאחר כדי שימסרנו לנותן, אבל אם אמר על מנת שתחזירנו לי' צריך המקבל להחזיר הדבר לידי הנותן דייקא ואינו יכול ליתנו ע"י אחר, דכיון שאמר לי' הכונה שתחזירנו לי דייקא. ומבואר דאמירת לי' קובע הדבר שיהיה הדבר מיוחד לו ואצלו דייקא. עפ"י נבין הכונה במה שאמר כאן הכתוב קדש לי כל בכור פטר וגו' לי' הוא, ורצ"ל דכיון שקנה הקב"ה את כלל ישראל בדין מציל מזוטו של ים, במילא לי הוא הרי הם שייכים לי דייקא ואין לכל אחר שום צד רשות בהם.

ובזה גם נוכל לבאר מה שאמר יעקב אינינו לעשו עם לבן גרתי ואחר עד עתה וגו', כי עשו הרשע התרעם על שנטל יעקב לעצמו ברכות יצחק, וע"ז אמר יעקב אל עשו עם לבן גרתי שלא לקחתי לעצמי כלום מכל גשמיות הברכות שהייתי רק כגור אצל לבן ולא נעשיתי שר וחשוב וכדפרש"י, וגם קנינים הרוחניים לא זכיתי ליטול לעצמי, כי ברוחניות העיקר הוא הזרירות בעבודת השי"ת אבל אני ואחר עד עתה שלא היה לי מידת הזרירות. ומה שאתה רואה כל מחנה העדר הזה שור וחמור צאן ועבד ושפחה, אין זה נוגע אלי ואין לי כל חפץ בהם, כי העיקר אצלי ויהי לי' שור וחמור מה שהוא רכושי וקניני העצמי שור זה יוסף חמור זה יששכר, שהם לי' העיקר אצלי, אבל גשמיות הצאן והבקר השור והחמור אינו נוגע אלי כלל ואיני חפץ בהם כל עיקר.

הנני לברך את כל המחנות הרבנים החשובים שליט"א ה"ה הרב אב"ד מבאנעס אייריס שליט"א שבא ממרחקים, ואת הגה"צ אב"ד ברדיוב שליט"א, ואת חתנו הרה"ג ר' מרדכי אפרים פישל שליט"א וכן את בני הרב הצעיר שליט"א, ואת נכדי אבי הבן הרב חיים יוסף שליט"א שהוא מלא מעלות ומידות טובות ומעש"ט, יעזור השי"ת שנהיה כולנו נחשבים לי' הוא' קנויים ומסורים להשי"ת בלבד, ואחר עד עתה עד ביאת משיח צדקינו בבי"א.

הספד על הנה"צ רבי ישראל חיים מנשה פרידמאן זצ"ל ראב"ד כאטמאר

סדר הזמנים -

לשבת קודש פרשת וישב - חנוכה

בית מדרשו - בבאר פארק

שבת מברכים חודש טבת

מולד: יום ג' בבוקר 4:51 וב' וחלקים - ר"ח טבת: ביום ד'

הדלקת הנרות.....	4:13
מנחה קב"ש.....	5:00
סוף זמן קר"ש.....	8:54
שחרית.....	9:30
מנחה ושו"ס.....	4:45
זמן מושב"ק.....	5:40

~ סדר הזמנים לימי החול ~

שחרית: יום א' 8:20 - בכל יום 8:00
מנחה: 1:45 ~ מעריב: 6:00 - 9:30

מורי ורבותי, בצער רב ויגון ואנחה אנו נגשים להספיד את האדם הגדול בענקים, אפשר לומר הפסוק קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים (ירמיה לא, יד), כי בראש כל חוצות שומעים בכי תמרורים על האי גברא רבה משופרא דשופרא דקרתא קדישא הדין, ה"ה רב רבנן הגאון הצדיק רבי ישראל חיים מנשה ז"ל שנתבקש לישיבה של מעלה, אשר שימש כאן למעלה מיובל שנים ע"פ פקודת הקודש של האי סבא קדישא מרנן ורבנן זי"ע, וידוע אשר הרבי זי"ע נתן מהודו עליו, והשפיע עליו הרבה, ודבר זה ליווה אותו כל ימי חייו.

אפשר לומר עליו שהיה גאון מופלג בכל מקצעות התורה, ובכל מקום ששאלו אותו השיב כהלכה, הצדיק היה נח לשמים ונח לבריות, אי נא לנו... על שאיבדנו צדיק גדול כזה, ומה שאפש"ל שהשאיר אחריו דור יפה מאד בנים ת"ח בעלי הוראה, אפש"ל עליו מה זרעו בחיים אף הוא בחיים (תענית ה ע"ב).

עיקר תכלית ההספד בלימוד לימים שאנו עומדים בו קודם חנוכה, הוא לחזק את ענין התורה, דהיונים רצו להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך, ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם, ועיקר הישועה היה שבני ישראל יכלו להתחזק בתורה ובמצוות, וע"כ לשנה אחרת קבעום ועשאוים יו"ט בהלל והודאה שראו החכמים שבנ"י נתקברו לעשות רצון השי"ת בתורה ומצוות ואז ידעו שהיה זה נס קבוע נצחי, וקבעו הימים לדורות בהלל והודאה, וזה תכלית ההספד שלמדו ממנו לדורות להלאה.

ואפש"ל בימים האלו, כפי המצב איך שנראים היום, דהעיקר הוא להתחזק בתור"מ, ולילך בדרכיו של הצדיק שאנו עומדים לפניו, הוא היה אוהב תורה גדול, ידיד נפש כל חי, ואפש"ל שכל אחד נהנה ממנו עצה ותושיה.

ידוע קושיית הב"י אמאי עושים חנוכה שמונה ימים שהלא היה הנס רק ז' ימים, והענין הוא דבאמת היה בנס המנורה עוד הצלה ותועלת לישראל, כי כל אותו הזמן שלא היתה המנורה דולקת ולא האיר אור התורה, היו כמה וכמה תלמידי חכמים וצדיקים שלא יכלו לעבוד עבודתם בתורה ומצוות כראוי שהיה נחסר להם ההשפעה של אור המנורה והיה נראה שנחשכה התורה מישראל, עד שהקב"ה עשה להם נס וניצחו את היונים וחזרו להדליק המנורה, והעיקר שיכלו התלמידי חכמים לשוב לעבודת הקודש לפסוק הלכות ולהרבות תורה בישראל ולהחזיר עטרת התורה כמו שהיה, ע"ז בלחוד מוסיפים עוד יום שהחזירו לנו אור התורה.

הקב"ה יעזור שע"י שנחזק את ענין התורה כראוי, נזכה להרמת קרן התורה וישראל, ונזכה לכל מיני ברכות וישועות אמן ואמן.

דבר החסידות

וישב יעקב וגו' בארץ כנען וגו' (לו, א). ויש לומר בזה בדרך רמז על דרך הידוע כשזוכה אדם ונכנס ליראה פנימיות אזי בטל ממנו כל היראות חיצוניות שהיה ירא מהם בתחלה ונכנעים לפניו, והוא וישב יעקב שנתייבש במגורי אביו שבשמים שהוא יראה פנימיות ומגורי כמו יוגר מואב, ולכן בארץ, היינו כל ארציות ויראה חיצוניות כנען הכל היו נכנעים ובטלים לפניו ולא היה להם שום שליטה כלל עליו והבן.

דגל מחנה אפרים

אלה תולדות יעקב יוסף (לו, ב). כל איש ישראל נקרא בשם יעקב, ועל כל אחד ואחד נאמר אלה תולדות יעקב, ומה הם, יוסף, שלא יעמוד במקום אחד, כי אם יוסף התמדה בתורה ומצוות ומעשים טובים ויכל מחיל אל חיל בעבודת ה'.

ילקוט מנחם

ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם (לו, ג). היינו יוסף הצדיק הביא אותם אל מדרגה כזו, אשר כל דבוריהם יהיו אך לאביהם שבשמים.

באר המים

ועשה לו כתנות פסים (לו, ג). כתנות היינו לבוש וצמצום, ופסים מלשון אפס ואפיסה, שנסתלקו ממנו הדינים, כי הצדיק דנטיר אות ברית קודש מסתלקים ממנו הדינים.

מראה יחזקאל

את אחי אנכי מבקש (לו, טז). יש לרמוז כשבא לבקש אותו ית"ש בתפלה ואומר לשם ייחוד כו' בשם כל ישראל, על ידי זה תפלתו נשמעת, הגם שאינו צדיק כ"כ לילך בדרך התורה תמיד, נחשב לו כאילו קיים, והוא שנאמר את אחי, כשאני מדבק את עצמי עם אחיו בני ישראל, אז על ידי זה אני מבקש, יכול אני להתפלל ויקובל תפילתי, הגם שאין אני הולך ח"ו בדת התורה כראוי.

זרע קודש

רע בעיני ה' (לח, ז). ר"ת רבי, הפירוש הוא שאם הצדיק מחזיק עצמו שהוא רע בעיני ה', שלא יצא עדיין ידי חובתו, אזי יתהוה מזה שמביא את הרע לעיני ה' היינו שיכול לתקן את הרע של ישראל.

שארית ישראל

ויבא הביתה לעשות מלאכתו (לט, יא). אמרו בזוהר כדי לעסוק בתורה ובמצוות שהוא מלאכתו של אדם בעולם הזה, וצריך האדם לעשות מלאכה בעו"ז ולהתחזק בו, ואין איש בבית, אם רואה היצר הרע שאין איש בבית לעמוד כנגדו ולנצחו, אזי מיד ותתפשהו בבגדו וגו', ותובע שיתדבק עמו האדם, ומי שהוא צדיק מתחזק כנגדו ולוחם עם היצר הרע, ואז יונס ויצא החוצה ויניצל ממנו.

של"ה

- חנוכה -

ואין לנו רשות להשתמש בהם אלא לראותם בלבד כדי להודות וכו' (בפיוט הנרות הללו). לנו בגי' פ"ו כמו השם אלק"ם שהוא מדת הדין, והוא פ"ו ואין לנו רשות להשתמש בהם, שהדין לא ישתמש עליו, אלא לראותם בלבד, ר"ל רק לראות הדין חלין על הגויים, כדי להודות ולהלל וכו', ר"ל ואנחנו כשנראה את הדינים על הגויים נודה ונהלל לשמך הגדול.

ילקוט מנחם

נוהגין הנערים עניים לסבב על הפתחים בחנוכה (מג"א תרע). נערים קראו חז"ל המנערים מן המצוות, ואין עני אלא בדעת, ע"כ עומדים בחוץ ח"ו ועדיין לא נכנסו פסיעה אחת לעבודת הקודש, אכן בחנוכה יסבבו על הפתחים ויפתח, ע"י מזוזה בימין ונר חנוכה משמאל נפתח שער לקרב רחוקים, לכן עתה זמן גדול לשוב להתקרב.

שפתי צדיק

פרנס השנה

נתגדב לעילוי ולזכר נשמת

הרה"ח המפורא כש"ת

מוה"ר **צבי אלימלך ב"ר חיים יצחק אייזיק ז"ל**

פרידמאן

מחשובי מתפללי בית מדרשינו מיום הוסדה

נלב"ע ביום ערב פסח דהאי שעתא

לדאבון לב כל מכיריו וידידיו ובפרט מתפללי ביהמ"ד

יהי רצון שיהי' למליץ טוב בעד המשפחה היקרה ובעד כל ידידיו ומכיריו, ויזכו להמשיך בדרכיו המפוראים, עדי נזכה לביאת משיח צדקינו בב"א

נתגדב ע"י משפחתו הרוממה שיחיו

מערכת דברי תורה קארלסבורג

Phone: 347-939-9125 | Fax: 888-384-2695

1274 49St. #472 Brooklyn N.Y. 11219

E: DivreiTorahKarlsburg@gmail.com